

**UCHWAŁA NR VI/38/2011
RADY GMINY ŻARNÓW**

z dnia 27 kwietnia 2011 r.

**w sprawie przyjęcia Programu usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Żarnów
na lata 2011–2032.**

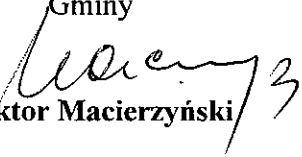
Na podstawie art.18 ust.2 pkt 15 ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.) oraz założeń „Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 - 2032” przyjętego uchwałą Rady Ministrów w dniu 14 lipca 2009 r. (M.P. Nr 50, poz. 735 z późn. zm.), oraz art.1 i art 4 ustawy z dnia 19.06.1997 r. o zakazie stosowania wyrobów azbestowych (Dz. U z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.) Rada Gminy w Żarnowie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program usuwania wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Żarnów na lata 2011 – 2032” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodniczący Rady
Gminy

Wiktor Macierzyński

Załącznik do Uchwały Nr VI/38/2011
Rady Gminy Żarnów
z dnia 27 kwietnia 2011 r.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żarnów na lata 2010-2032

Wykonawca prac: Zakład Usług Wiertniczych i Geologicznych Józef M. Cichecki 25-408
Kielce Os. Na Stoku 5/10

Opracowały: inż. Kazimiera Cichecka mgr Renata Okrajewska Inwentaryzację terenową
przeprowadzili: mgr Joanna Cichecka Józef Cichecki Tomasz Sokołowski

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP
2. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU GMINY ŻARNÓW
 - 2.1. Położenie geograficzne
 - 2.2. Sytuacja demograficzna
 - 2.3. Sytuacja gospodarcza
 - 2.4. Formy ochrony przyrody
 - 2.5. Opis warunków hydrologicznych
 - 2.6. Opis warunków hydrogeologicznych
3. PODSTAWOWE INFORMACJE DOTYCZĄCE MATERIAŁÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST
 - 3.1. Klasyfikacja wyrobów zawierających azbest
 - 3.2. Zakres stosowania materiałów zawierających azbest
 - 3.3. Wpływ azbestu na zdrowie człowieka
 - 3.4. Wykaz obowiązujących aktów prawnych dotyczących azbestu
4. PROCEDURY DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI I ODPADAMI
ZAWIERAJĄCYMI AZBEST
5. BEZPIECZNE UŻYTKOWANIE I USUWANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH
AZBEST

6. ILOŚĆ I ROZMIESZCZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY ŻARNÓW

7. KOSZTY PROGRAMU

8. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU USUWANIA AZBESTU

9. WSKAZANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PROGRAMU

10. SPOSÓB MONITORINGU I OCENY WDRAŻANIA PROGRAMU

11. WYKORZYSTANE MATERIAŁY I ŹRÓDŁA INFORMACJI

1. WSTĘP

Zgodnie z Ustawą z dnia 19 czerwca 1997 roku o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest rok 1998 był dla Polski rokiem, w którym została zakończona produkcja wyrobów zawierających azbest, a wśród nich najbardziej rozpowszechnionych w naszym kraju płyt falistych. Jedyny wyjątek stanowi azbest włóknisty i wyroby zawierające azbest lecz nie posiadające dotąd zamienników. Azbest został zakwalifikowany przez ustawę Prawo ochrony środowiska do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska i zdrowia ludzkiego. Te i wiele innych aktów prawnych nakłada na posiadaczy oraz zarządców wyrobów azbestowych obowiązek ich inwentaryzowania oraz przestrzegania specjalnych procedur podczas prac przygotowawczych do usuwania tych wyrobów, jak również ich transportu i składowania.

Pojęcie gospodarki odpadami, w tradycyjnym rozumieniu ustawy o odpadach, obejmującym między innymi, możliwość wtórnego wykorzystania poprzez wprowadzenie ich do strumienia surowców w różnorodnych procesach, w przypadku odpadów azbestowych nie znajduje uzasadnienia. Ten rodzaj odpadów może być poddawany wyłącznie unieszkodliwieniu.

Prawidłowe zabezpieczenie zastosowanych wyrobów zawierających azbest zapewnia bezpieczeństwo przez ok. 30 lat. Potem stan techniczny większości z nich sukcesywnie pogarszał się. Dlatego jedynym sposobem wykluczenia niebezpieczeństwa związanego z azbestem jest jego stopniowe usuwanie z naszego otoczenia i zachowanie przy tym zasad bezpieczeństwa pracy, ochrony zdrowia ludzi oraz ochrony środowiska.

Najwięcej odpadów zawierających azbest powstanie w trakcie wymiany pokryć dachowych, w ramach realizacji ogólnokrajowego „Programu oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032”, który jest kontynuacją i aktualizacją celów oraz działań ustalonych w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”.

W związku z postępującym zużyciem tych materiałów, rosnącą świadomością o zagrożeniu jakie stwarza azbest oraz zwiększającą się potrzebą podnoszenia estetyki wykończenia obiektów budowlanych mamy do czynienia z coraz częstszym usuwaniem pokryć cementowo-azbestowych i wymiany ich na inne. Proces usuwania wyrobów zawierających azbest zgodnie z przyjętym programem ogólnokrajowym ma zostać zakończony do 2032 r. Proces ten uzależniony jest od stopnia zamożności właścicieli obiektów oraz możliwości dofinansowania tych działań przez instytucje państwowe.

Mając na celu stworzenie właściwych warunków zdrowotnych dla obecnych i przyszłych pokoleń oraz ochronę środowiska naturalnego, przyjmowane są na szczeblu gminnym, powiatowym i wojewódzkim programy usuwania azbestu. Programy te są w ścisłej relacji z celami zdefiniowanymi w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” jako:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Usunięcie wyrobów zawierających azbest przyniesie korzyści społeczne, ekonomiczne i ekologiczne polegające na:

- zmniejszeniu emisji włókien azbestu,
- uzyskaniu poprawy ochrony zdrowia mieszkańców,
- poprawie wyglądu zewnętrznego obiektów budowlanych i ich stanu technicznego.

Prawidłowe postępowanie z wyrobami zawierającymi azbest musi być zaplanowane na terenie gminy w sposób szczególny, czyli w formie opracowanego „Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żarnów na lata 2010-2032”.

W programie tym opisano ogólne mechanizmy oraz zasady pomocy, której Gmina zamierza udzielić osobom decydującym się na usunięcie elementów zawierających azbest z budynków lub budowli. Pomoc ta ma zachęcić do podejmowania tego typu działań oraz zmniejszyć ryzyko związane z nieprawidłowym ich wykonaniem.

W Programie dla Gminy Żarnów przedstawiono:

- aktualny stan środowiska i infrastruktury gminy,
- identyfikację skali problemu przez określenie ilości materiałów azbestowych w oparciu o szczegółową inwentaryzację w terenie,
- opis możliwości deponowania zdemontowanych odpadów niebezpiecznych,
- cele strategiczne i procedury postępowania,
- propozycję działań organizacyjnych i inwestycyjnych zmierzających do osiągnięcia celu,

- uwarunkowania realizacyjne Programu w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych, źródeł finansowania.

2. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU GMINY ŻARNÓW

2.1. Położenie geograficzne

Gmina Żarnów położona jest w południowej części powiatu opoczyńskiego, leżącego we wschodniej części województwa łódzkiego. Powierzchnia gminy wynosi 14 106 ha, z czego 9 857 ha zajmują użytki rolne, tj. około 70 % powierzchni gminy, co świadczy o jej rolniczym charakterze. W skład gminy wchodzi 30 sołectw, wraz z Żarnowem - stanowi 42 miejscowości. Pod względem fizyczno-geograficznym gmina należy do podprovincji Wyżyna Małopolska, makroregionu Wyżyna Przedborska, mezoregionu Wzgórza Opoczyńskie (wg Kondrackiego, 2002 r.). Obszar gminy charakteryzuje się urozmaiconą konfiguracją pod względem ukształtowania powierzchni terenu. Wysokości bezwzględne wahają się od ponad 285 m npm (Diabla Góra) do 188 m npm w dolinie Czarnej Koneckiej.

2.2. Sytuacja demograficzna

Gminę Żarnów zamieszkuje 6 282 osób (dane UG Żarnów na koniec 2009 r.). Gęstość zaludnienia średnia dla gminy wynosi 44 osób/km² i jest jedną z niższych w powiecie opoczyńskim. Od samego początku ustanowienia gminy, co miało miejsce w 1972 r., obserwuje się stały, ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego. W gminie dominuje zabudowa zagrodowa i jednorodzinna. W rejonie zbiorników retencyjnych w Miedźnie Murowanej i Nadolu oraz nad rzeką Czarną występuje indywidualna zabudowa letniskowa. Według danych GUS na koniec 2008 r. na terenie gminy znajdowało się 2 448 mieszkań o powierzchni użytkowej 190 192 m². Pod względem zaludnienia największą miejscowością jest Żarnów, najmniej osób zamieszkuje miejscowości Afryka i Jasion. Rozmieszczenie ludności na terenie gminy przedstawia tabela 1.

L.p.	Sołectwa	Ludność	Ilość posesji	Ilość gospodarstw
1	Adamów (Siedłów, Malenie)	95	43	31
2	Afryka	18	7	7
3	Antoniów	111	34	31
4	Bronów	131	37	28
5	Budków	172	51	45
6	Chelsty	114	37	29
7	Dąbie (Ławki, Młynek)	67	27	27
8	Dłużniewice	99	26	26
9	Grębenice	111	48	40
10	Jasion	23	12	12
11	Klew	214	59	59
12	Klew-Kolonia	59	21	21
13	Malków	141	41	41
14	Marcinków (Tomaszów, Kamieniec)	125	47	44

15	Miedzna Murowana	475	168	154
16	Myślibórz (Widuch)	144	42	40
17	Nadole	82	27	25
18	Niemojowice	204	67	64
19	Paszkowice (Nowa Góra)	247	85	72
20	Pilichowice	250	72	68
21	Ruszenice (Ruszenice Kol.)	144	49	46
22	Sielec	211	62	59
23	Skórkowice (Skumros, Poręba)	438	142	137
24	Soczówki	305	84	80
25	Straszowa Wola	205	50	46
26	Topolice	289	91	71
27	Trojanowice	284	70	61
28	Wierzchowisko	102	46	40
29	Zdyszewice	242	82	69
30	Żarnów	1180	306	207

2.3. Sytuacja gospodarcza

Znaczący sektor w gospodarce gminy stanowi rolnictwo. Gospodarka rolna na terenie gminy Żarnów oparta jest na niewielkich obszarowo indywidualnych gospodarstwach rolnych, w których działalność rolnicza stanowi podstawowe źródło utrzymania. Na 1680 gospodarstw rolnych w gminie, przeciętna wielkość gospodarstwa wynosi do 5,5 ha. Gmina Żarnów jest słabo rozwinięta gospodarczo. Podstawowym rynkiem pracy jest rolnictwo. Przeważają zakłady małe, zatrudniające do kilku – kilkunastu pracowników. Wg danych GUS w gminie na koniec 2009 r. w systemie regon zarejestrowanych było 266 podmiotów gospodarczych, w tym 221 dotyczyły osób fizycznych prowadzących działalność. Najwięcej jednostek gospodarczych zajmuje się działalnością handlowo-usługową. Produkcja przemysłowa w gminie (dane z Urzędu Gminy), koncentruje się na eksploatacji surowców mineralnych – glin ogniotrwałych, ilów ceramicznych, piaskowców. Gliny ceramiczne wydobywane są metodą podziemną w Kopalni „Żarnów II”. Są one surowcem do produkcji płytek w zakładach produkujących płytki ceramiczne. Metodą odkrywkową wydobywane są iły ceramiczne na Kopalni „Chełsty”. Prowadzona jest również eksploatacja drobnoziarnistych piaskowców jurajskich systemem odkrywkowym (Żarnów, Pilichowice). Atutem gminy są duże możliwości intensyfikacji produkcji ekologicznej, rozwijanej równolegle z agroturystyką i ekoturystyką. Dotyczy to w szczególności obszarów, objętych prawną ochroną przyrody. Obszary chronione stwarzają korzystne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji.

2.4. Formy ochrony przyrody

Południowo-wschodnia część gminy położona jest w obrębie Piliczańsko-Radomszczańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, zaś północno-wschodni kraniec gminy leży w obrębie Białaczowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Tworzą one naturalną osłonę dla najcenniejszych kompleksów przyrodniczych.

W gminie Żarnów znajdują się również dwa rezerваты przyrody:

- Rezerwat leśno-krajobrazowy „Diabla Góra” o powierzchni 159 ha, utworzony w 1987 roku w celu ochrony porośniętego lasem izolowanego wzniesienia z wychodniami skał piaskowcowych. Wzniesienie Diabla Góra o wysokości 285 m n.p.m., zbudowane z żółtego i różowego piaskowca, stanowi kulminację w zachodniej części wzniesień opoczyńskich, pomiędzy wsiami Skórkowice i Skotniki. W rezerwacie występuje szereg roślin chronionych, między innymi: widłak jałowcowaty i goździsty, pomocnik baldaszkowy, wilżyna ciernista, kruszyna pospolita, mącznica lekarska, paprotka zwyczajna, kocanki piaskowe i konwalia majowa. Zadaniem rezerwatu jest zachowanie ukształtowania powierzchni, roślinności i krajobrazu oraz dokumentacja zjawisk geologicznych.

- Rezerwat leśny „Jodły Sieleckie” o powierzchni 33,13 ha, utworzony został w celu ochrony naturalnego stanowiska jodły na granicy jej zasięgu i występujących tu zbiorowisk leśnych, utworzenia naturalnego charakteru tych fragmentów fitocenozy, które mają zaburzoną strukturę oraz dla ochrony stanowisk roślin chronionych. Flora rezerwatu liczy ponad 150 gatunków roślin. Rosną tu 4 gatunki roślin objętych ochroną całkowitą (wawrzynek wilczełyko, bluszcz pospolity, lilia złotogłów, kruszczyk szerokolistny) oraz 5 gatunków pod ochroną częściową (kruszyna pospolita, kalina koralowa, kopytnik pospolity, pierwiosnka wyniosła, konwalia majowa).

Program NATURA 2000. Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 ma na celu utrzymanie bioróżnorodności państw członkowskich UE poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków fauny i flory na ich terytorium. Podstawy prawne do jej tworzenia stanowią:

- Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory tzw. „Siedliskowa”, stanowiąca podstawę do wydzielenia Specjalnego Obszaru Ochrony - SOO,

- Dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikich ptaków, tzw. „Ptasia” na podstawie której tworzy się Obszar Specjalnej Ochrony - OSO.

Obszary wytypowane do ochrony w ramach systemu Natura 2000 mają na celu utrzymanie bioróżnorodności państw członkowskich poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków flory i fauny na ich obszarze. Ochrona bioróżnorodności w tej sieci będzie realizowana na podstawie planów ochrony, których ustalenia będą wiążące dla planów zagospodarowania przestrzennego, planów urządzenia lasów itp. Działając w kierunku wypełnienia zobowiązań, w tym realizując kolejny etap prac nad wypracowaniem i wdrożeniem sieci NATURA 2000, w 2008 r. powołane zostały tzw. Wojewódzkie Zespoły Specjalistyczne, które wskazały nowe

tereny spełniające wymogi określone w załącznikach do dyrektyw Rady EU tzw. „siedliskowej”, które są potencjalnymi obszarami Sieci NATURA 2000. W dniu 28.10.2009 r. Rada Ministrów przyjęła listę proponowanych obszarów.

Na terenie gminy Żarnów, w dolinie rzeki Czarnej, znajduje się fragment obszaru: Dolina Czarnej – obszar obejmuje dolinę Czarnej Koneckiej (Malenieckiej) od źródeł do ujścia, z kilkoma dopływami i z przylegającymi do niej kompleksami łąk i stawów, oraz lasami. Tereny w wielu miejscach podmokłe. W środkowym odcinku dominują bory sosnowe, łąki i mokradła zajmują niewielkie powierzchnie (niedaleko od koryta) w górnym i znacznie większe w środkowym i dolnym biegu rzeki. Rzeka na przeważającej długości zachowała naturalny charakter koryta i doliny (rzeka wyżynna). Czarna posiada niewiele dopływów. Większość z nich to małe bezimienne ciekły. Największe znaczenie mają 4 dopływy: Krasna (ostoja Natura 2000 „Dolina Krasnej”), Czarna Taraska, Plebanka i Barbarka.

2.5. Opis warunków hydrologicznych

Gmina Żarnów położona jest w całości w granicach zlewni rzeki Pilicy – lewobrzeżnego dopływu Wisły. Sieć hydrograficzną stanowią prawobrzeżne dopływy Pilicy, na południe od kulminacji Diablej Góry: Czarna Konecka (Maleniecka) – główna rzeka omawianego obszaru i jej lewobrzeżny dopływ rzeka Barbarka, Wąglanka – lewobrzeżny dopływ Drzewiczki. W dolinie rzeki Wąglanki znajduje się zalew „Wąglanka – Miedzna” o powierzchni lustra wody 175 ha i pojemności 3,8 mln m³ wody. Cała powierzchnia zalewu należy do terytorium gminy Żarnów. Rzeczka Scepa, nad którą leży Żarnów jest jedną z kilku lewobrzeżnych dopływów Wąglanki.

Granice działu wodnego Czarnej i Wąglanki wyznaczają wzniesienia wschodniej części gminy Żarnów.

2.6. Opis warunków hydrogeologicznych

W obszarze gminy Żarnów mezozoiczne piętra wodonośne – górnego triasu oraz dolnej, środkowej i górnej jury stanowią główne zbiorniki wód zwykłych o charakterze użytkowym. Mezozoiczne poziomy wodonośne o charakterze szczelinowo – krasowym związane są z piaskowcami oraz wapieniami. Poziom ten nadbudowany jest czwartorzędowym piętrzem wodonośnym w obrębie piasków i żwirów zalegających w dolinie Czarnej Koneckiej (Malenieckiej) oraz jej dopływów. Wodonośny czwartorzęd tworzy bardzo zróżnicowane, niekiedy wielowarstwowe poziomy wodonośne. Północna część gminy Żarnów objęta jest Głównym Zbiornikiem Wód Podziemnych GZWP 410 – Opoczno. Jest to zbiornik obejmujący wodonośne utwory górnej jury. Ochrona GZWP wynika na tym obszarze z istniejących i obowiązujących

przepisów (Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku Prawo wodne, Dz. U. Nr 115, poz. 1229 z późniejszymi zmianami).

Ujęcia wód podziemnych dla zaopatrzenia zbiorowego ujmują do eksploatacji wody piętła jurajskiego i czwartorzędowego. Zaopatrzenie w wodę mieszkańców gminy Żarnów odbywa się z ujęć głębinowych w Ruszenicach (3 studnie wiercone) i Straszowej Woli (3 studnie), w Żarnowie znajduje się ujęcie awaryjne. Ujęcie w Sielcu zostało wyłączone z eksploatacji z uwagi na wysoką zawartość w wodzie żelaza w ilości utrudniającej skuteczne uzdatnianie.

3. PODSTAWOWE INFORMACJE DOTYCZACE MATERIAŁÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Znany od kilku tysięcy lat azbest uzyskał szerokie zastosowanie w ostatnich 100 latach. Służył do produkcji wyrobów budowlanych, szczególnie płyt dachowych, elewacyjnych oraz rur. Stosowany dawniej do produkcji w naszym kraju importowany był głównie z byłego ZSSR i Kanady. Trwałość płyt azbestowo-cementowych określa się na około 30 lat, natomiast okres eksploatacji innych wyrobów zawierających azbest jest z zasady krótszy. Wyroby zawierające azbest są bardzo rozproszone na terenie całego kraju, nie jest znana ich dokładna ilość, jednakże szacunki wykonane w 2003 r. wskazywały na użytkowanie na terenie kraju około 15,5 mln ton wyrobów zawierających azbest.

W latach 2003-2008 funkcjonował „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, prowadzono liczne działania, których celem było wzmocnienie procesu oczyszczania kraju z azbestu. Jednak tempo usuwania wyrobów zawierających azbest było niższe od zakładanego – dotychczas z terenu kraju usunięto około 1 mln ton wyrobów zawierających azbest. Realizacja Programu została przewidziana do roku 2032. Tak długi okres został przyjęty głównie z uwagi na znaczną, co najmniej trzydziestoletnią, trwałość płyt azbestowo-cementowych i innych wyrobów stosowanych w budownictwie. Kolejnym czynnikiem znacznie wydłużającym okres realizacji Programu jest konieczność ponoszenia przez właścicieli nieruchomości, urządzeń oraz instalacji wysokich kosztów demontażu wyrobów azbestowych oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych, a także nieuniknionych kosztów nowych wyrobów bezazbestowych, które zastąpią usunięte wyroby z azbestem.

Termin „azbest” to powszechnie stosowana i rozpoznawana nazwa handlowa stosowana w odniesieniu do dość szerokiej gamy konglomeratów włóknistych odmian minerałów krzemianowych z grupy serpentynów i amfiboli. Azbest to grupa minerałów metamorficznych, które po względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami różnych metali (magnezu, wapnia, sodu, żelaza). Cechuje je włókniste wykształcenie kryształów, których długość wielokrotnie przewyższa grubość. Włókna chryzotylowe przypominają spiralnie nawinięte rurki, a włókna

amfibolowe tworzą struktury w formie pręcików, co powoduje, że wytrzymałość mechaniczna chryzotylu jest dużo wyższa, niż pozostałych odmian azbestu. Amfibole charakteryzują się natomiast znaczną odpornością na działanie czynników fizykochemicznych.

Charakterystyczne cechy azbestu to:

- odporność na wysoką temperaturę,
- odporność na chemikalia, kwasy zasady, wodę morską,
- odporność na ścieranie,
- duża sprężystość i wytrzymałość mechaniczna,
- elastyczność,
- izolacja termiczna i elektryczna,
- słabe przewodnictwo ciepła.

Dzięki w/w cechom fizyczno-chemicznym azbest znalazł szerokie zastosowanie w budownictwie, przemyśle włókienniczym, maszynowym, okrętowym i wielu innych. Do najważniejszych wyrobów azbestowych zaliczamy:

Do najważniejszych wyrobów azbestowych zaliczamy:

- wyroby azbestowo-cementowe np. rury ciśnieniowe, płyty dekarские, płyty okładzinowe i elewacyjne,
- wyroby uszczelniające, np. płyty azbestowo – kauczukowe, szczeliwa plecione,
- wyroby cierne, np. klocki hamulcowe,
- wyroby izolacyjne, np. włóknina, wata, przędza, sznury, tkaniny termoizolacyjne.

Właściwości azbestu umożliwiły - z jednej strony – jego powszechne zastosowanie, a z drugiej, za sprawą tych samych właściwości, odpady azbestowe w postaci zużytych wyrobów z różnym jego udziałem, są niezwykle trudne do unieszkodliwienia. Azbest jest zaliczany do dziesięciu najgroźniejszych substancji zanieczyszczających na ziemi i znajduje się w wykazie opracowanym przez Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej, jako niebezpieczna substancja chemiczna stanowiąca istotne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego. W wyniku poddawania elementów azbestowych obróbce mechanicznej jak również wskutek naruszania struktury wyrobu spowodowanej naturalnym starzeniem się materiału pod wpływem oddziaływania czynników atmosferycznych uwalnia się pył azbestowy, który wnikać do organizmu wywołuje poważne choroby układu oddechowego.

3.1. Klasyfikacja wyrobów zawierających azbest

Wyroby zawierające azbest klasyfikowane są w dwóch klasach, przyjmując jako kryterium zawartość azbestu, stosowane spoiwo oraz gęstość objętościową wyrobu. Taka klasyfikacja wyrobów zawierających azbest ma szczególnie istotne znaczenie dla oceny stopnia szkodliwości tych materiałów związanej z ryzykiem samoistnej emisji włókien azbestu do środowiska.

Klasa I obejmuje wyroby o gęstości objętościowej mniejszej od 1 000 kg/m³ definiowane jako „miękkie”, zawierające powyżej 20% azbestu. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniom mechanicznym, czemu towarzyszy znaczna emisja włókien azbestu do otoczenia. Najczęściej stosowanymi w tej klasie były wyroby tekstylne z azbestu używane przez pracowników w celach ochronnych, koce gaśnicze, szczeliwa plecione, tektury uszczelkowe m.in. w sprzęcie AGD, płytki podłogowe PCW oraz materiały i wykładziny cierne. Ocena ilości aktualnie użytkowanych na terenie gminy wymienionych wyrobów jest niemożliwa do przeprowadzenia.

Klasa II obejmuje wyroby o gęstości objętościowej powyżej 1 000 kg/m³ definiowane jako „twarde”, zawierające poniżej 20% azbestu. W wyrobach tych włókna azbestowe są mocno związane, a w przypadku mechanicznego uszkodzenia (np. pęknięcia) ma miejsce stosunkowo niewielka emisja azbestu do otoczenia w porównaniu z wyrobami klasy I. Natomiast niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzi i środowiska stwarza mechaniczna obróbka tych wyrobów (ciecie, wiercenie otworów) oraz rozbijanie w wyniku zrzucania z wysokości w trakcie prac remontowych. Z zaliczanych do tej klasy wyrobów najbardziej w Polsce rozpowszechnione są płyty azbestowo-cementowe faliste oraz płyty azbestowo-cementowe „karo” stosowane jako pokrycia dachowe oraz płyty płaskie wykorzystywane jako elewacje w budownictwie wielokondygnacyjnym. W znacznie mniejszych ilościach produkowane i stosowane były inne wyroby azbestowo- cementowe, z których należy wymienić przede wszystkim rury służące do wykonywania instalacji wodociągowych i kanalizacyjnych oraz w budownictwie jako przewody kominowe i zsypy.

Pod względem mineralogicznym rozróżnia się dwie grupy azbestów:

- serpentyny (chryzotyle),
- amfibole.

3.2. Zakres stosowania materiałów zawierających azbest

W związku z charakterem azbestu znalazł on szerokie zastosowanie w wielu gałęziach przemysłu oraz życia codziennego, aż do lat 90-tych ubiegłego wieku. Zużycie azbestu gwałtownie wzrosło pomiędzy 1950 r. a 1980 r., a następnie zaczęło spadać, na skutek wprowadzenia przez niektóre państwa ograniczenia lub zakazu stosowania azbestu. Spadek zużycia azbestu stał się

jeszcze gwałtowniejszy po wprowadzeniu zakazów jego zastosowania przez dyrektywy europejskie w latach dziewięćdziesiątych. Całkowity zakaz stosowania i wprowadzania do obrotu produktów zawierających azbest, zgodnie z dyrektywą Komisji 1999/77/WE wszedł w życie dnia 1 stycznia 2005 r. Zakaz wydobycia azbestu oraz produkcji i przetwarzania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z dyrektywą 2003/18/WE w sprawie ochrony pracowników przed ryzykiem związanym z narażeniem na działanie azbestu w miejscu pracy weszły w życie w kwietniu 2006 r. W rezultacie, obecne problemy związane z azbestem w Europie dotyczą wyrobów wykorzystywanych w przeszłości i pozostających do dziś w budynkach, zakładach lub urządzeniach.

Unikatowe właściwości fizyczne sprawiły, że azbest znalazł szerokie zastosowanie w budownictwie, motoryzacji, chemii, przemyśle maszynowym, włókienniczym i innych. Niska cena i dobre właściwości mechaniczne zdecydowały m.in. o jego szerokim zastosowaniu do produkcji eternitu, który stosowany był powszechnie w latach 60-tych, 70-tych i 80-tych, jako podstawowe pokrycie dachowe, zwłaszcza na terenach wiejskich. Azbest był również powszechnie stosowany w budownictwie mieszkaniowym i przemysłowym, jako izolacja termiczna (murów, ścian, dachów, dachówek i ścian), akustyczna i elektryczna. Dzięki ogniotrwałości i izolacyjności termicznej stosowany był do wyrobu tkanin i farb ogniotrwałych. Wykorzystywano go także jako składnik okładzin ciernych szczęk hamulcowych, ale także jako domieszki do asfaltów.

Do głównych odbiorców wyrobów azbestowych w Polsce (do końca lat 80') należało:

Do głównych odbiorców wyrobów azbestowych w Polsce (do końca lat 80') należało:

- budownictwo wiejskie oraz miejskie budownictwo mieszkaniowe - ok. 82%;
- przemysł chemiczny - ok. 12%;
- motoryzacja (transport, kolejnictwo, przemysł lotniczy, stoczniowy) - ok. 5%;
- inne dziedziny gospodarki (energetyka - elektrownie i elektrociepłownie) - ok. 1%.

Główne produkty wraz z zawartością procentową azbestu podaje tabela poniżej.

Tabela 2. Przykłady materiałów zawierających azbest z podaniem zawartości azbestu

Material zawierający azbest	Typowe zastosowanie	Przykładowe miejsca występowania
Powłoki napyłane (mogą zawierać 85% azbestu)	Izolacja termiczna i akustyczna, ochrona przed ogniem i skraplaniem się wody	Na stalowych szkieletach nośnych dużych lub wielopiętrowych budynków, w przestrzeniach między stropowych jako ochrona przeciwożniowa oraz na sufitach basenów krytych
Materiały sypkie (mogą składać się w 100% z azbestu)	Izolacja termiczna i akustyczna	Izolacja poddaszy, szyby kablowe
Materiały do otulania	Izolacja termiczna rur, bojlerów, zbiorników ciśnieniowych, gotowych odcinków rur; płyty	Na rurach i bojlerach w budynkach użytku publicznego, szkołach, fabrykach i szpitalach. Włókny azbestowe na przemysłowych

i uszczelniania (mogą zawierać 1-100% azbestu)	budowlane, taśmy, sznury, papier falisty, włókniny, pilśnie i okrycia	bojlerach parowych, sznury owinięte wokół rur, czasami pokryte rodzajem cementu
Azbestowe płyty izolacyjne (mogą zawierać 16-40% azbestu)	Ochrona przeciwogniowa, izolacja termiczna i akustyczna, ogólne prace budowlane	W prawie wszystkich rodzajach budynków. W szybach i jako ochrona przeciwogniowa, panele wypełniające, ścianki działowe, płyty sufitowe, podkłady dachowe, okładziny ściennie i panele łazienkowe. Obudowy bojlerów domowych, ścianki działowe i płyty sufitowe, okładziny kuchenek oraz systemy podłóg wiszących
Sznury i przedzie (mogą składać się w 100% z azbestu)	Materiały do otulania, uszczelniania i pakowania, uszczelnienia i uszczelki odporne na ciepło/ogień, uszczelnienia w murach ceglanych, uszczelnienia bojlerów i przewodów kominowych oraz opłoty przewodów elektrycznych	Centralne bojler grzewcze, piece, spalarnie i inne instalacje działające w wysokiej temperaturze
Płótna (mogą składać się w 100% z azbestu)	Łączenie i uszczelnianie, izolacja termiczna i otulanie, (koce i materace ognioodporne, kurtyny dymowe), rękawice, fartuchy i kombinezony	W odlewniach, laboratoriach, kuchniach. Kurtyny dymowe w teatrach
Tektura, papier i wyroby z papieru (90-100% azbestu)	Ogólnie izolacja cieplna i ochrona przeciwpożarowa, izolacja elektryczna i cieplna urządzeń elektrycznych	Pilśnie dachowe i pokrycia odporne na wilgoć, kompozyty stalowe, licówki i pokrycia dachowe, winylowe materiały podłogowe, okładziny płyt łatwopalnych, laminaty ognioodporne, tekturowa izolacja rur
Cement azbestowy (może zawierać od 10-15% azbestu)	Płyty profilowane na pokrycia dachowe, licówka i płyty faliste	Ścianki działowe w budynkach gospodarczych i mieszkalnych, okiennice w budynkach przemysłowych, panele dekoracyjne, panele łazienkowe, cokoły, wykładziny ścian i sufitów, budynki przenośne, donice w ogrodnictwie, osłony przeciwpożarowe i panele kompozytowe do ochrony przeciwpożarowej
	Dachówki i płyty	Licówka, panele podłogowe, płyty chodnikowe i pokrycia dachowe
	Gotowe produkty odlewnicze	Cysterny i zbiorniki, ścieki, rury kanalizacyjne, rynny i studzienki, przewody kominowe, płoty, elementy pokrycia dachowe, przewody i szyby na kable, szyby wentylacyjne i skrzynki na kwiaty za oknem
Azbestowe produkty bitumiczne (mogą zawierać około 5% azbestu)	Pilśnie dachowe, pokrycia odporne na wilgoć, półsztywne pokrycia dachowe, wyłożenia rynien, wzmocnienia dachu, powłoki metalu	Dachy płaskie, rynny
Materiały podłogowe (mogą zawierać do 25% azbestu)	Wykładziny podłogowe (termoplastyczne wykładziny podłogowe zawierają zazwyczaj 25% azbestu), wykładziny podłogowe z PCV podklejane papierem azbestowym	Szkoły, szpitale, budynki mieszkalne
Powłoki na ściany i farby (mogą zawierać 1-5% azbestu)	Powłoki na ścianach i sufitach	Były modne i stosowane tylko w niektórych państwach członkowskich
Mastyki, szczeliwa i kleje (mogą zawierać 5-10% azbestu)	Mogły być wykorzystywane wszędzie, gdzie stosuje się tego typu szczeliwa	Kit do okien, wykładziny podłogowe
Wzmocniony plastik (może zawierać 5-10% azbestu)	Panele pokrywane plastikiem, panele i licówki z PCV, wzmocnianie wyposażenia domowego	Panele pokrywane plastikiem w częściach mieszkalnych statków, parapety
Związki do przytwierdzania do ścian	Przytwierdzanie śrub do instalacji ściennych	Puszki elektryczne

3.3. Wpływ azbestu na zdrowie człowieka

Azbest jest nazwą handlową grupy minerałów włóknistych, które pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Chorobotwórcze

działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu. Ryzyko wynikające dla zdrowia z wchłaniania pyłu drogą pokarmową jest znikome. Dopóki włókna nie są uwalniane do powietrza i nie występuje ich wdychanie, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien i ich stężenie oraz czas trwania narażenia.

Biologiczna agresywność pyłu azbestowego jest zależna od stopnia penetracji i liczby włókien, które uległy retencji w płucach, jak również od fizycznych cech włókien. Szczególnie znaczenie ma w tym przypadku średnica włókien. Włókna cienkie przenoszone są łatwiej i docierają do końcowych odcinków dróg oddechowych, podczas gdy włókna grube zatrzymują się w górnych odcinkach dróg oddechowych.

Zgodnie z aktualnym stanem wiedzy, azbest jest minerałem o udowodnionym działaniu kancerogennym (rakotwórczym) na organizm ludzki. Mimo istnienia normatywów higienicznych dla stężenia włókien azbestu w powietrzu nie można określić dawki progowej pyłu dla działania rakotwórczego azbestu. Trudności związane z określeniem wielkości ryzyka choroby nowotworowej przypisywanego w populacji generalnej ekspozycji środowiskowej na pył azbestu nie zwalniają od konieczności eliminowania źródeł zanieczyszczeń oraz okresowej kontroli stężenia włókien.

Narażenie zawodowe na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

- pylicy azbestowej (azbestozy) – jest to śródmiąższowe zwłóknienie tkanki płucnej z obecnością ciałek lub włókien azbestowych. Ciężkość azbestozy zależy od kumulowanej dawki włókien azbestu i okresu jaki upłynął od pierwszego narażenia. Procesy zwłóknieniowe przebiegają bardzo wolno – objawy kliniczne pojawiają się najczęściej dopiero po 10 latach. Choroba ta przejawia się suchym, męczącym kaszlem, dusznością wysiłkową, bólami w klatce piersiowej oraz objawami nieżytu oskrzeli i rozedmy płuc,

- zmiany opłucnowe – występują już przy niewielkim narażeniu na włókna azbestowe. Mogą występować pod postacią blaszek, zgrubień i odczynów wysiękowych. Zgrubienia opłucnej towarzyszą zwykle procesom włóknienia sąsiadującej tkanki. Zmiany opłucnowe powodują ograniczenie funkcjonowania płuc, a także zwiększają ryzyko zachorowania na raka oskrzeli i międzybłoniaka opłucnej,

- raka płuc (najpowszechniejszego nowotworu złośliwego, powodowanego przez azbest) – azbestowe zmiany nowotworowe mają tendencję do umiejscowienia się w dolnej części płuca, w przeciwieństwie do innych nowotworów, które w większości umiejscawiają się w górnej części

płuca. Ekspozycja na azbest powoduje powstawanie międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej. Choroba ta jest postępująca i prowadzi do śmierci. Okres rozwoju może wynosić nawet 25-40 lat, a śmierć następuje po dwóch latach od wystąpienia objawów. Nowotwór rozwija się najczęściej u osób zawodowo narażonych na kontakt z azbestem, a także u osób mieszkających w okolicach kopalni i zakładów przetwórstwa azbestu. Najczęściej raka płuc wywołuje azbest amfibolowy. Ilość wykrywanych tego typu nowotworów zwiększa się o około 10% rocznie,

- międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej, nowotworów o wysokiej złośliwości. Jest to choroba trudna do zdiagnozowania, charakteryzująca się wysoką śmiertelnością oraz krótką przeżywalnością wynoszącą około jednego roku od momentu wystąpienia najczęstszych objawów klinicznych w postaci trudności oddechowych, bólów w klatce piersiowej, kaszlu, wysięku w jamie opłucnej. Nowotwór ten występuje najczęściej u osób powyżej 65 roku życia.

Nie ma w Polsce dokładnych danych dotyczących liczby osób, w przeszłości narażonych zawodowo, oraz w przeszłości i obecnie narażonych środowiskowo. Nadal istnieje skażenie środowiska pyłem azbestu, pochodzącym z tak zwanych „dzikich wysypisk odpadów” – szczególnie w lasach i odkrytych wyrobiskach. Nadal ma miejsce pylenie – w coraz większym stopniu – z uszkodzonych powierzchni płyt na dachach i elewacjach budynków. Poważny niepokój budzi fakt, że usuwanie obecnie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest często prowadzone jest przez przypadkowe i nieprofesjonalne firmy, co powoduje zwiększone zagrożenie pyłem azbestowym dla mieszkańców.

Nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest spożyty w wodzie jest szkodliwy dla zdrowia. Zarówno raport WHO jak i stanowisko Państwowego Zakładu Higieny są w tej sprawie jednoznaczne. Dlatego zastępowanie rur azbestowo-cementowych w instalacjach ziemnych wyrobami bezazbestowymi powinno następować sukcesywnie, w miarę technicznego zużycia lub w przypadku woli wymiany na rury bezazbestowe.

3.4. Wykaz obowiązujących aktów prawnych dotyczących azbestu

Regulacje prawne dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, począwszy od realizacji obowiązku dokonania przeglądu technicznego tych wyrobów do zdeponowania wytworzonych odpadów na składowisku, są zamieszczone w aktach prawnych takich jak ustawy i rozporządzenia. Wykaz tych aktów, w tym rozporządzenia dotyczące dopuszczania wyrobów zawierających azbest (o specjalnym przeznaczeniu) do produkcji lub do wprowadzenia na polski obszar celny zamieszczono poniżej.

Ustawy:

- 1)Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 3, poz. 20, tekst jednolity z 2004 r. z późniejszymi zmianami),
- 2)Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. Nr 156, poz. 1118, tekst jednolity z 2006 r. z późniejszymi zmianami),
- 3)Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 25 poz. 150 tekst jednolity z 23 stycznia 2008 r. z późniejszymi zmianami),
- 4)Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. nr 39, poz. 251 tekst jednolity z 2007 r. z późniejszymi zmianami),
- 5)Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, z późniejszymi zmianami),
- 6)Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84, z późniejszymi zmianami),
- 7)Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671, z późniejszymi zmianami).

Rozporządzenia:

- 1)Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2003 r. w sprawie kryteriów i sposobu klasyfikacji substancji i preparatów chemicznych (Dz. U. Nr 171, poz. 1666, z późniejszymi zmianami),
- 2)Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 1 grudnia 2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz. U. Nr 280, poz. 2771, z późniejszymi zmianami),
- 3)Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 sierpnia 2004 r. w sprawie okresowych badań lekarskich pracowników zatrudnionych w zakładach, które stosowały azbest w produkcji (Dz. U. Nr 183, poz. 1896),
- 4)Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 9 sierpnia 2004 r. w sprawie leczenia uzdrowiskowego osób zatrudnionych przy produkcji wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 185, poz. 1920, z późniejszymi zmianami),
- 5)Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 stycznia 2005 r. w sprawie wzoru książeczki badań profilaktycznych dla osoby, która była lub jest zatrudniona w warunkach narażenia zawodowego w zakładach stosujących azbest w procesach technologicznych, sposobu jej wypełnienia i aktualizacji (Dz. U. Nr 13, poz. 109),
- 6)Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 73, poz. 645, z późniejszymi zmianami),
- 7)Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 08 lutego 2010 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z ich klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 27, poz. 140),
- 8)Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. Nr 217, poz. 1833, z późniejszymi zmianami),
- 9)Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595),
- 10)Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876 z późniejszymi zmianami),

- 11) Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649),
- 12) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. Nr 216, poz. 1824),
- 13) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206),
- 14) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. Nr 30, poz. 213),
- 15) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 maja 2007 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych (Dz. U. Nr 101, poz. 686),
- 16) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. Nr 122, poz. 1055),
- 17) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. Nr 124, poz. 1033),
- 18) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858),
- 19) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549 z późniejszymi zmianami),
- 20) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935),
- 21) Oświadczenie Rządowe z dnia 23 marca 2007 r. w sprawie wejścia w życie zmian do załączników A i B Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR), sporządzonej w Genewie dnia 30 września 1957 r. (Dz. U. Nr 99, poz. 667),
- 22) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 czerwca 2002 r. w sprawie dziennika budowy, montażu i rozbiórki, tablicy informacyjnej oraz ogłoszenia zawierającego dane dotyczące bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 108, poz. 953, z późniejszymi zmianami),
- 23) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 236, poz. 1986),
- 24) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdów do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011, z późniejszymi zmianami),
- 25) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126),
- 26) Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 września 2005 r. w sprawie kursów dokształcających dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne (Dz. U. Nr 187, poz. 1571).

4. PROCEDURY DOTYCZĄCE POSTĘPOWANIA Z WYROBAMI I ODPADAMI ZAWIERAJĄCYMI AZBEST

Podstawowe obowiązki organów samorządowych, właścicieli i zarządców nieruchomości oraz przedsiębiorców prowadzących działalność, w wyniku której powstają odpady zawierające azbest to:

Obowiązki gminy:

- opracowanie, przyjęcie i aktualizacja planu gospodarki odpadami (z uwzględnieniem problematyki usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest),
- gromadzenie informacji przekazywanych przez osoby fizyczne (właścicieli i zarządców nieruchomości) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
- przedkładanie marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu,
- zatwierdzanie programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi (w tym odpadami zawierającymi azbest).

Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości:

W celu właściwego postępowania z materiałami oraz wyrobami zawierającymi azbest właściciel lub użytkownik nieruchomości, na której znajdują się tego typu wyroby zobowiązany jest do przestrzegania następujących zasad:

- kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach występowania azbestu,
- przegląd i oznakowanie, w sposób przewidziany przez prawo miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest,
- sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury,
- sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (przedsiębiorcy) lub wójtowi gminy (osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami) oraz aktualizacja informacji o: - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania, - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone.
- podjęcie decyzji o usuwaniu azbestu, zakwalifikowanego zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia,

- zgłoszenie organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczeniu wyrobów zawierających azbest,

- dokonanie wyboru uprawnionego wykonawcy prac prowadzącego działalność w zakresie zabezpieczenia wyrobów zawierających azbest lub jego usuwanie.

Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest:

- uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi albo złożenie organowi informacji o wytwarzanych odpadach oraz o sposobie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi (zależnie od ilości wytwarzanych odpadów),

-przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnianych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu tych wyrobów oraz w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest,

-opracowanie przed rozpoczęciem prac szczegółowego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest, obejmującego w szczególności:

identyfikację azbestu w przewidzianych do usunięcia materiałach, na podstawie udokumentowanej informacji od właściciela lub zarządcy obiektu albo też na podstawie badań przeprowadzonych przez akredytowane laboratorium,

- informacje o metodach wykonywania planowanych prac,

- zakres niezbędnych zabezpieczeń pracowników oraz środowiska przed narażeniem na szkodliwość emisji azbestu, w tym problematykę określoną przepisami dotyczącymi planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia,

- ustalenie niezbędnego dla rodzaju wykonywanych prac monitoringu powietrza;

- posiadanie niezbędnego wyposażenia technicznego i socjalnego zapewniającego prowadzenie określonych planem prac oraz zabezpieczeń pracowników i środowiska przed narażeniem na działanie azbestu,

- zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy.

- stosowanie opakowania i przygotowanie odpadów zawierających azbest do transportu,

- zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsc ich występowania w sposób określony w § 8 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest,

- złożenie właścicielowi, użytkownikowi wieczystemu lub zarządcy nieruchomości, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonania prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Zbieranie, transport i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest

W zakresie zbierania, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest przewidziane jest następujące postępowanie:

- wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów,

- posiadacz odpadów (w tym wytwórca odpadów) może przekazywać odpady wyłącznie podmiotom, które uzyskały zezwolenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami,

- zlecający usługę transportu odpadów jest obowiązany wskazać prowadzącemu działalność w zakresie transportu odpadów miejsce odbioru odpadów oraz posiadacza odpadów, do którego należy dostarczyć te odpady,

- prowadzenie działalności w zakresie zbierania odpadów oraz prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów wymaga uzyskania zezwolenia,

- zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów wydaje starosta w drodze decyzji na wniosek:

w przypadku zbierania – starosta właściwy ze względu na miejsce zbierania odpadów, -
w przypadku transportu – starosta właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów.

w przypadku transportu – starosta właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów.

- prowadzący działalność wyłącznie w zakresie transportu odpadów prowadzi ewidencję z zastosowaniem tylko karty przekazania odpadów i jest obowiązany do poświadczenia na karcie wykonania tej usługi,

- transport wyrobów i odpadów zawierających azbest wymaga zastosowania się do przepisów o przewozie towarów niebezpiecznych. Warunkiem koniecznym bezpiecznego dla ludzi i środowiska użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest jest rzetelnie sporządzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest i ocena ich stanu, określająca, w zależności od rodzaju, stanu i sposobu zastosowania azbestu, stopień pilności wymiany wyrobów zawierających azbest.

Warunkiem koniecznym bezpiecznego dla ludzi i środowiska użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest jest rzetelnie sporządzona inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest i ocena ich stanu, określająca, w zależności od rodzaju, stanu i sposobu zastosowania azbestu, stopień pilności wymiany wyrobów zawierających azbest.

W rozporządzeniach Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest, założono wykonanie inwentaryzacji oraz dokonanie oceny stanu wyrobów zawierających azbest na 2004 r. Od tego też roku właściciele i zarządcy obiektów zobligowani są do przekazywania marszałkowi województwa i wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania oraz informacji o wyrobach, których wykorzystanie zakończono.

Przepisy w sposób bezpośredni nie precyzują, kto może być wykonawcą prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, biorąc jednak pod uwagę obowiązki jakie postawiono przed wykonawcą, wnioskować należy, że tego typu prace powinna wykonywać wyspecjalizowana jednostka posiadająca stosowne zezwolenia oraz wyposażenie techniczne i socjalne zapewniające prowadzenie prac oraz odpowiednie zabezpieczenie pracowników i środowiska przez narażeniem na działanie azbestu.

W przypadkach nieprzestrzegania nałożonych na jednostki organizacyjne i osoby fizyczne obowiązków w zakresie bezpiecznego wykorzystania i usuwania wyrobów zawierających azbest oraz obowiązków sprawozdawczości w tym zakresie mają zastosowanie zapisy tytułu VI ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Przewidują one w takich przypadkach odpowiedzialność karną tj. kary aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny orzekane na podstawie przepisów kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia oraz odpowiedzialność administracyjną poprzez wstrzymanie prowadzonej przez podmiot korzystający ze środowiska lub osobę fizyczną działalności powodującej pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrażającej życiu lub zdrowiu ludzi.

Ponadto do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko, w tym również powstałe w wyniku postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego. Aby zwiększyć tempo usuwania wyrobów zawierających azbest, szczególnie z terenów wiejskich, „Program usuwania kraju z azbestu na lata 2009-2032” wprowadza nowy instrument umożliwiający usuwanie wyrobów zawierających azbest z terenu własnej nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm, o ile osoby usuwające wyroby azbestowe zostaną odpowiednio przeszkolone i będą dysponować środkami technicznymi eliminującymi narażenie na kontakt z włóknami azbestu, a prace te będą wykonywać incydentalnie. W ramach prac przygotowawczych do uruchomienia tego instrumentu przygotowano wykaz niezbędnych zadań legislacyjnych oraz zaplanowano finansowanie odpowiednich szkoleń lokalnych.

Gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów lub zapewnić ich dostarczenie do przewoźnego urządzenia do przetwarzania odpadów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty ze środków własnych gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości, dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy. Udział środków właścicieli nieruchomości powinien być niewielki, ze względu na fakt, iż koszt nowego pokrycia dachowego czy elewacyjnego nie może być pokryty w ramach wsparcia finansowego z krajowych lub z unijnych funduszy ochrony środowiska.

Istnieją możliwości pozyskiwania środków finansowych na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych w ramach projektów i programów nie kierowanych bezpośrednio do użytkowników wyrobów azbestowych. Są to projekty związane z gospodarką odpadami, termomodernizacją obiektów budowlanych, remontami i przebudowami obiektów związanych z produkcją rolną, przebudową budynków na cele mieszkaniowe.

5. BEZPIECZNE UŻYTKOWANIE I USUWANIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Właściciel, użytkownik wieczysty bądź zarządca nieruchomości, na której zlokalizowany jest materiał zawierający azbest może ją użytkować jeżeli nie występują widoczne uszkodzenia mogące stwarzać warunki dla emisji azbestu do środowiska. W ramach pracy nad Programem usuwania azbestu z terenu Gminy Żarnów, przeprowadzono inwentaryzację – spis z natury, której wyniki zostaną przedstawione w dalszej części opracowania.

Zgodnie z wymaganiami przepisów wykonawczych możliwe są dwa sposoby postępowania z materiałami zawierającymi azbest:

- zabezpieczenie wyrobów niezakwalifikowanych do usunięcia,
- usunięcie wyrobów, których dalsze użytkowanie stwarza zagrożenie dla środowiska i ludzi

Zabezpieczenie wyrobów zawierających azbest

Zabezpieczenie wyrobów zawierających azbest ma na celu ich ochronę przed uszkodzeniami mechanicznymi oraz atmosferycznymi, a także przed możliwością negatywnego oddziaływania na środowisko. W tym celu dozwolone jest:

- 1) zabudowanie przestrzeni, w której zlokalizowane są materiały zawierające azbest, szczelna przegroda bez naruszania samego wyrobu,
- 2) pokrycie wyrobów lub powierzchni zawierających azbest szczelną powłoką wykonaną ze środków głęboko penetrujących mających za zadanie związanie azbestu. Środki te muszą posiadać odpowiednie certyfikaty.

Warunki bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest

Wykonawca robót związanych z usuwaniem azbestu powinien tak zorganizować plac budowy wraz z niezbędnym zapleczem. W tym celu należy:

- Zabezpieczyć obiekt oraz teren wokół niego przed rozprzestrzenianiem się pyłów azbestu poprzez izolowanie od otoczenia obszaru prac dzięki zastosowaniu odpowiednich osłon (np. folii),
- Należy w sposób widoczny ogrodzić teren z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych (nie mniej niż 1 m przy stosowaniu osłon),
- Umieszczenie tablicy ostrzegawczej o treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem” oraz „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”,
- Skompletować wyposażenie techniczne umożliwiające prawidłowy przebieg prac budowlanych,
- Przygotować stanowiska gromadzenia odpadów zawierających azbest, zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych. W celu eliminacji emisji pyłu azbestu do otoczenia należy:
 - Nawilżać wodą wyroby zawierające azbest przed ich demontażem i utrzymywać je w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,
 - Demontować tam gdzie jest to możliwe wyroby azbestowo-cementowe w całości, bez jakichkolwiek uszkodzeń,

- Odsypać wyroby trwale związane z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych wyposażonych w miejscowe instalacje odciągu powietrza.

Wszystkie zdemontowane wyroby azbestowo-cementowe, a także zanieczyszczony ruszt drewniany i wełna mineralna, powinny być szczelnie opakowane folią o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i oznakowane zgodnie z załącznikiem nr 2 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Socjalnej.

Po wykonaniu prac teren robót i jego otoczenie należy starannie oczyścić z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro. W trakcie prac winien być prowadzony monitoring zanieczyszczenia powietrza włóknami azbestu. Pomiar taki należy wykonać przed rozpoczęciem prac, w trakcie ich wykonywania oraz po zakończeniu.

W 2008 r. przeprowadzono badania podczas prac rozbiórkowych prowadzonych na wolnym powietrzu, które wykazały, że stężenie włókien w strefie oddychania pracowników wahały się w granicach 0,001 – 0,08 wł/cm³ (najwyższe dopuszczalne stężenie NDS wynosi 0,1 wł/cm³). Wyniki badań wskazują ponadto, że przeprowadzenie jednorazowo prac rozbiórkowych na wolnym powietrzu nie stanowi zagrożenia wystąpienia patologii azbestozależnych. Biorąc pod uwagę wyniki przeprowadzonych badań i opinie lekarskie planowane jest rozszerzenie kręgu podmiotów uprawnionych do usuwania wyrobów zawierających azbest. Na zorganizowanie szkoleń lokalnych dla tych podmiotów przewidziane zostało wsparcie finansowe ze środków Ministra Gospodarki.

Gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów lub zapewnić ich dostarczenie do przewoźnego urządzenia do przetwarzania odpadów zawierających azbest. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty ze środków własnych gminy, przy udziale środków właścicieli nieruchomości, dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy. Udział środków właścicieli nieruchomości powinien być niewielki, ze względu na fakt, iż koszt nowego pokrycia dachowego czy elewacyjnego nie może być pokryty w ramach wsparcia finansowego z krajowych lub z unijnych funduszy ochrony środowiska.

Wiele obiektów i terenów użyteczności publicznej oraz terenów byłych zakładów produkujących wyroby zawierające azbest wymaga pilnego oczyszczenia z azbestu dla przywrócenia im dawnych funkcji lub zmiany sposobu użytkowania. Tereny publiczne, obiekty użyteczności publicznej powinny być jak najszybciej oczyszczane z azbestu i wyrobów zawierających azbest w celu podniesienia standardu życia mieszkańców danej społeczności.

Dzięki możliwości uzyskania dotacji na opracowanie dokumentacji technicznej przeprowadzenie dalszych prac remontowych powinno być znacząco ułatwione. Istnieją możliwości pozyskiwania środków finansowych na usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych w ramach projektów i programów nie kierowanych bezpośrednio do użytkowników wyrobów azbestowych. Są to projekty związane z gospodarką odpadami, termomodernizacją obiektów budowlanych, remontami i przebudowami obiektów związanych z produkcją rolną, przebudową budynków na cele mieszkaniowe.

6. ILOŚĆ I ROZMIESZCZENIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY ŻARNÓW

Program usuwania azbestu skierowany jest do wszystkich właścicieli nieruchomości zlokalizowanych na terenie gminy Żarnów, które pokryte są wyrobami zawierającymi azbest, tj. popularnym eternitem. Tej grupie najbardziej powinno zależeć na jak najszybszym usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów azbestowych ze swojego otoczenia. Przewiduje się, że zainteresowanie programem będzie wzrastać stopniowo z roku na rok, w miarę prowadzenia edukacji w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją azbestu.

Program dotyczący części edukacyjno-informacyjnej skierowany jest do:

- uczniów szkół podstawowych i gimnazjum,
- nauczycieli,
- przedstawicieli stowarzyszeń,
- radnych, sołtysów i jednostek organizacyjnych.

W celu określenia stopnia zagrożenia jakie mogą powodować na terenie gminy Żarnów wyroby zawierające azbest oraz w celu określenia ich ilości została przeprowadzona szczegółowa inwentaryzacja wszystkich obiektów znajdujących się na terenie gminy. Ankieterzy dotarli do wszystkich obiektów, na których zlokalizowano występowanie wyrobów zawierających azbest i przeprowadzili spis oraz ocenę jakości tych materiałów, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Wyniki szczegółowej inwentaryzacji wszystkich obiektów położonych na terenie gminy Żarnów zawierających azbest zestawiono w tabeli nr 3 i 4. Ponadto materiały terenowe załączono do egzemplarza nr 1 w formie załącznika.

Syntetyczne opracowanie wyników ankietyzacji przedstawiono w niniejszym rozdziale. W obliczeniach posłużono się uśrednionymi wartościami wskaźnika przeliczania m² na Mg (tona). Wskaźnik ten wynosi 1 m² = 0,011 Mg = 11 kg.

Zebrane informacje przedstawia poniższa tabela. Jest to ogólna ilość płyt falistych azbestowo-cementowych i dachówek „cargo”, jaka występuje w poszczególnych miejscowościach gminy Żarnów.

L.p.	Miejscowość	Ilość posesji z wyrobami zawierającymi azbest	Sumaryczna powierzchnia wyrobów zawierających azbest [m ²]	Szacunkowa masa wyrobów zawierających azbest [Mg]	zabudowania	
					Mieszkalne	Gospodarcze
1	Adamów (Siedłów Malenie)	24+11+15	11 840	130,24	5 494	6 346
2	Afryka	11	1 929	21,22	752	1 177
3	Antoniów	30	7 005	77,1	3 024	3 981
4	Bronów	33				
5	Budków	40	12 959	142,55	2 924	10 035
6	Chelsty	51	11 837	130,21	3 735	8 102
7	Dąbie (Ławki, Młynek)	29	6 248	68,73	1 418	4 830
8	Dłużniewice	26	8 045	88,50	1 879	6 167
9	Grębenice	58	10 939	120,33	4 777	10 462
10	Jasion	14	2 947	32,42	1 100	1 847
11	Klew	48	15 381	169,19	3 066	12 315
12	Klew- Kolonia	20	3 952	43,47	1 180	2 772
13	Malków	22	12 119	133,31	3 658	8 461
14	Marcinków (Tomaszów, Kamieniec)	47	11 044	121,48	3 831	7 213
15	Miedzna Murowana	141	33 432	367,75	11 708	21 724
16	Myslibórz (Widuch)	45	13 612	149,73	2 451	11 161
17	Nadole	25	7 633	83,96	1 278	6 355
18	Niemojowice	73	19 989	219,88	5 235	14 754
19	Paszkowice (Nowa Góra)	84	20 773	228,50	6 064	14 709
20	Pilichowice	56	22 099	243,09	4 920	17 179
21	Ruszenice(Ruszenice Kolonia)	48	14 725	161,98	2 971	11 754
22	Sielec	47	10 534	115,87	2 863	7 671
23	Skórkowice (Skumros, Poręba)	109	27 061	297,67	4 897	22 164
24	Soczówki	78	19 168	210,85	5 903	13 265
25	Straszowa Wola	55	13 702	150,72	3 809	9 893
26	Topolice	85	24 119	265,309	6 437	17 682
27	Trojanowice	55	12 502	137,52	4 030	8 472
28	Wierchowisko	50	16 022	176,24	5 543	10 479
29	Zdyszewice	78	23 421	256,63	5 555	17 866
30	Żarnów	152	29 086	319,94	8 962	20 124
Razem:			434 072	4774,80	121 742	312 330

TYTUŁ I.

Tabela 4. Inwentaryzacja materiałów zawierających azbest w obiektach użyteczności publicznej (stan na sierpień 2010 r.)

Teren gminy	Ilość obiektów z wyrobami zawierającymi azbest	Sumaryczna powierzchnia wyrobów zawierających azbest [m ²]	Szacunkowa masa wyrobów zawierających azbest [Mg]
Żarnów	13	1 640	18,04

Inwentaryzacja materiałów zawierających azbest zlokalizowanych na terenie gminy Żarnów wskazuje, że wszystkie wyroby tego typu zastosowane zostały w budownictwie. Obecnie na terenie gminy wyroby zawierające azbest zlokalizowane są na 1658 posesjach. Są to głównie domy mieszkalne jednorodzinne (1 012 obiektów) oraz obiekty gospodarcze, do których należy zaliczyć: stodoły, obory, drwalki, przybudówki, garaże, wiaty, chlewnie, kurniki itp (1 626 obiektów). Wśród budynków zawierających azbest należy wymienić 13 obiektów użyteczności publicznej, m. in.: budynki OSP, hydroformia w Straszowej Woli, magazyn byłego GS w Żarnowie.

Głównym odbiorcą materiałów zawierających azbest było budownictwo (pokrycia dachowe), co ma swoje odzwierciedlenie w wynikach przeprowadzonej inwentaryzacji. Przeprowadzona inwentaryzacja materiałów zawierających azbest zlokalizowanych na terenie Gminy, obok określenia ilości tego typu materiałów, miała za zadanie wskazanie obiektów, z których w pierwszej kolejności materiały te mają być usunięte. W pierwszej kolejności winny być usunięte powierzchnie uszkodzone – rozluźnione, naruszone, z ubytkami. Według oceny w trakcie prowadzonej inwentaryzacji jako zadanie pilne do realizacji przyjęto okres 5 najbliższych lat – tabela nr 5. Pozostałe powierzchnie (nieuszkodzone, mocne) mogą być usunięte w terminach późniejszych. Zaleca się przeprowadzenie ponownej oceny stanu pokryć dachowych po 5 latach.

TYTUŁ I.

Tabela 5. Zestawienie ilości materiałów zawierających azbest przeznaczonych do usunięcia jako pilne (stan na sierpień 2010 r).

L.p.	Miejscowość	Sumaryczna powierzchnia wyrobów zawierających azbest [m ²]	Szacunkowa masa wyrobów zawierających azbest [Mg]	Zabudowania	
				Mieszkalne [m ²]	Gospodarcze
1	Adamów (Siedłów Małenie)	3 920	65,12	648	3272
2	Afryka	968	10,65	233	735
3	Antoniów	2 802	30,82	756	2046
4	Bronów	2 985	32,84	592	2393
5	Budków	3 240	35,64	674	2215
6	Chełsty	2 960	32,56	745	2215
7	Dąbie (Ławki, Młynek)	1 560	17,16	358	1202
8	Dłużniewice	1 934	21,27	791	1143
9	Grębenice	2 039	22,43	475	1564
10	Jasion	647	7,12	210	437
11	Klew	2 370	26,07	566	1804
12	Klew Kolonia	959	10,55	285	674
13	Małków	2911	32,02	510	2401
14	Marcinków (Tomaszów, Kamieniec)	1500	16,50	231	1261
15	Miedzna Murowana	5685	62,54	338	5 347

16	Myslibórz	510	5,61	175	335
17	Nadole	780	8,58	210	570
18	Niemojowice	5 810	63,91	529	5 281
19	Paszkowice (Nowa Góra)	2 700	29,70	420	2 280
20	Pilichowice	4 110	45,21	240	3870
21	Ruszenice (Ruszenice Kolonia)	420	4,62	125	295
22	Sielec	885	9,74	150	735
23	Skórkowice (Skumros, Poręba)	1 160	12,76	235	925
24	Soczówki	960	10,56	288	672
25	Straszowa Wola	750	8,25	220	530
26	Topolice	790	8,69	310	480
27	Trojanowice	650	7,15	130	520
28	Wierzchowisko	620	6,82	280	340
29	Zdyszewice	580	6,38	158	422
30	Żarnów	829	9,12	280	549
Razem:		58 034	638,4	11 164	46 870

Z usuwaniem wyrobów zawierających azbest nierozzerwalnie związany jest proces powstawania odpadów. Jedyną metodą unieszkodliwiania odpadu z azbestem jest ich składowanie. Głównym celem jest bezpieczne dla zdrowia usunięcie wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwienie poprzez składowanie na wyznaczonych do tego celu obiektach. Na terenie województwa łódzkiego w 2005 roku wybudowano składowisko odpadów azbestowych w Jadwinówce k. Radomska (zarządzający Metalurgia Radomsko).

Aktualnie na terenie województwa łódzkiego funkcjonują 2 składowiska przyjmujące odpady zawierające azbest, są to:

składowisko odpadów niebezpiecznych w Jadwinówce, gmina Radomsko, powiat radomszczański;

kwatery odpadów niebezpiecznych na składowisku odpadów innych niż obojętne i niebezpieczne „Bagno - Lubień” w gminie Kleszczów, powiat bełchatowski.

Zgodnie z zapisami w „Planie Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2011” planowana jest budowa kwatery na odpady azbestowe w ramach Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Krzyżanówku (powiat kutnowski) oraz dalsza rozbudowa składowiska w Jadwinówce (powiat radomszczański). Planowana jest też budowa składowiska odpadów azbestowych w miejscowości Piaski Bankowe (Gmina Bielawy, powiat łowicki), Zapady (gm. Godzianów, powiat skierniewicki). Planowane inwestycje powinny zapewnić możliwość składowania wszystkich wytworzonych na terenie województwa łódzkiego odpadów zawierających azbest.

Wykaz firm uprawnionych do usuwania i transportu wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Żarnów:

1. Lasota Krzysztof, Opoczno ul. Kopernika 12/46,
2. Majsterek J. Kraszków 28, 25-89 Kraszków,
3. Zakład BLACH-WECH Libiszów, 26-300 Opoczno,
4. Przedsiębiorstwo Usług Handlowych EUROPORT, ul. Kopernika 8/5, 26-300 Opoczno,
5. Usługi Transportowe Zb. Kwiecień Soczówki 16, 26-330 Żarnów,
6. Zakład Remontowo-Budowlany Krzysztof Bugzel, Armii Ludowej, 26-300 Opoczno,
7. „BUWAL” – Handel _ Usługi, ul. Westerplatte 1e, 26-300 Opoczno,
8. Zakład Usług Ogólnobudowlanych i Produkcyjnych w Opocznie, Kowalski Sławomir, ul. Kopernika 3a/48, 26-300 Opoczno,
9. EKO-CHEM – Łódź, ul. Kościuszki 99.

7. KOSZTY PROGRAMU

W celu prawidłowego opracowania „Programu...” niezbędne było dokonanie szacunku ilości wyrobów zawierających azbest, kosztów ich usunięcia, transportu oraz utylizacji, a także środków finansowych potrzebnych do realizacji zadań ujętych w niniejszym opracowaniu. Przy ustalaniu kosztów oparto się na informacjach pochodzących od kilku firm świadczących usługi w zakresie demontażu pokryć dachowych i transportu odpadów azbestowych, działających na rynku oraz na kosztach obowiązujących na składowisku odpadów niebezpiecznych w Jadwinówce, gmina Radomsko, powiat radomszczański. Dla potrzeb „Programu...” przyjęto wskaźniki cenowe odzwierciedlające obowiązujące w 2010 roku ceny.

Koszty demontażu, transportu i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest według obecnych stawek cenowych wynoszą:

- demontaż 2,0-2,50 zł/m² + VAT (7% w przypadku obiektów mieszkalnych i 22% w przypadku obiektów gospodarczych)
- transport 2,5-4 zł/5Mg/km- składowanie na składowisku w Jadwinówce, gmina Radomsko 170-250 zł/Mg.

Proces „oczyszczania” gminy Żarnów z azbestu tj. płyt azbestowo-cementowych składa się z kilku etapów:

Etap I Usuwanie wyrobów – to proces polegający na demontażu wyrobów zawierających azbest (płyty azbestowo-cementowe) oraz odbiorze ich od posiadaczy w/w odpadów przez specjalnie wykwalifikowane firmy.

- Demontaż, ułożenie na paletach, oczyszczenie, opakowanie w folie, zabezpieczenie taśmami i zamocowanie napisów ostrzegawczych. Do obliczeń przyjęto wartość – 2,50 zł/ m² netto.

Etap II Transport – proces ten polega na wywiezieniu odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów azbestowych zlokalizowane w najbliższym sąsiedztwie.

- Koszt transportu uzależniony jest od odległości, jaką należy pokonać celem składowania wyrobów zawierających azbest. Miejscowość gminna Żarnów znajduje się w odległości około 75 km od składowiska w Jadwinówce. Do obliczeń przyjęto wartość – 4,0 zł/ 5Mg odpadów /km.

Etap III Unieszkodliwianie odpadów – proces polega na składowaniu odpadów azbestowych w celu eliminacji negatywnego oddziaływania włókien azbestowych na środowisko

Utylizacja wraz z opłatami środowiskowymi na składowisku w Jadwinówce koszt – 250 zł/ Mg netto.

Szacunkowy koszt unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żarnów kształtuje się następująco:

Demontaż.....1 085 180 zł

Koszt transportu.....286 490 zł

Koszt utylizacji odpadów.....1 193 700 zł

Całkowity koszt realizacji Programu wyniesie 2 565 370 zł.

Koszty realizacji Programu mogą być zminimalizowane poprzez usuwanie wyrobów zawierających azbest jednorazowo z większej ilości posesji. Można wówczas wynegocjować niższe koszty transportu i unieszkodliwiania odpadów.

Przeprowadzona inwentaryzacja materiałów zawierających azbest zlokalizowanych na terenie Gminy, miała za zadanie m.in. wskazanie obiektów, z których w pierwszej kolejności materiały te mają być usunięte. Według dokonanej oceny w trakcie prowadzonej inwentaryzacji jako zadanie pilne do realizacji przyjęto okres 5 najbliższych lat (tab. nr 5).

Szacunkowy koszt unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żarnów w pierwszych 5 latach realizacji programu wyniesie 343 000 zł netto:

8. HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU USUWANIA AZBESTU

Poniżej przedstawiono harmonogram realizacji zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest w przyjętym ustawowo terminie – do końca 2032 roku.

Tabela 6. Harmonogram usuwania odpadów zawierających azbest

L.p.	Nazwa Przedsięwzięcia	Odbiorcy	Czas Realizacji	Źródła finansowania
1.	Przyjęcie „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Żarnów”	Mieszkańcy gminy	2010	W ramach prac własnych
2.	Działalność inforacyjno -edukacyjna:a) zamieszczanie na stronie internetowej informacji o szkodliwości azbestu b) przeprowadzenie szkoleń i akcji informacyjno- edukacyjnych na temat szkodliwości i wyrobów zawierających azbest i konieczności bezpiecznego ich usuwania		Zadania ciągłe	środki budżetu państwa, WFOŚ, środki powiatowe i gminne
3.	Coroczna aktualizacja bazy danych o obiektach zawierających azbest		2010-2032	Praca własna pracowników urzędu oraz softysów
4.	Opracowywanie Regulaminu przyznawania dofinansowania do kosztów usunięcia i unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest	Właściciele nieruchomości	II półrocze 2010 r.	w ramach prac własnych
5.	Usuwanie odpadów zawierających		2010-2032	środki funduszy unijnych, WFOŚ, środki powiatowe i gminne, właściciele nieruchomości
6.	Monitoring i ocena realizacji programu		Zadania ciągłe	Pracownik Urzędu Gminy

9. WSKAZANIE INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH SŁUŻĄCYCH REALIZACJI PROGRAMU

Realizacja rzeczowych zadań objętych „Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Żarnów” wiąże się z koniecznością zabezpieczenia na ten cel stosunkowo znacznych środków finansowych. Ponadto osiągnięcie zakładanych celów i rezultatów „Programu...” uzależnione jest w znacznej mierze od działań dodatkowych, tj. zadań przygotowawczych (przedrealizacyjnych). Koszt wdrożenia „Programu...” przewyższa możliwości finansowe gminy Żarnów, stąd też powstaje konieczność doboru właściwego montażu finansowego, uwzględniającego obok środków budżetowych, także zewnętrzne źródła finansowania poszczególnych działań. Źródłami finansowania usuwania azbestu są środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Gospodarki, środki własne właścicieli obiektów budowlanych, środki własne inwestorów prywatnych, środki funduszy ochrony środowiska, środki pomocowe Unii Europejskiej, środki własne jednostek samorządowych oraz kredyty.

W ramach środków budżetu państwa pozostających w dyspozycji Ministra Gospodarki planowane jest finansowanie następujących zadań wspierających realizację Programu:

- Działania legislacyjne,
- Działania edukacyjne-informacyjne,
- Wsparcie prac przygotowawczych dla oczyszczania z azbestu publicznych terenów i obiektów budowlanych (dokumentacje),

- Wsparcie opracowania i aktualizacji gminnych, powiatowych i wojewódzkich programów usuwania wyrobów zawierających azbest,

- Wsparcie szkoleń lokalnych,

- Działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia.

Środki z krajowych funduszy ochrony środowiska mogą być wykorzystywane m.in. na finansowanie działań dotyczących oczyszczania kraju z azbestu. Beneficjentami środków mogą być jednostki samorządu terytorialnego, które zlecanym przez nie zadaniem usuwania wyrobów zawierających azbest mogą objąć zarówno obiekty użyteczności publicznej, jak i nieruchomości właścicieli prywatnych. Środki funduszy ochrony środowiska mogą być pozyskiwane z:

- 1) Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- 2) Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- 3) Środki powiatowe przeznaczone na ochronę środowiska;
- 4) Środki gminne przeznaczone na ochronę środowiska.

Dofinansowanie ze środków finansowych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej przeznacza się na realizację zadań określonych w ustawie Prawo ochrony środowiska. NFOŚiGW udziela pomocy finansowej zgodnie z listą priorytetowych programów na dany rok. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej udziela oprocentowanych pożyczek, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, przyznaje dotacje na podstawie umów cywilnoprawnych.

Wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej także realizują swoje zadania poprzez udzielanie oprocentowanych pożyczek, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, przyznawanie dotacji na podstawie umów cywilnoprawnych. Głównym zadaniem funduszy wojewódzkich jest finansowe wspieranie przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych na obszarze poszczególnych województw. Pożyczki i dotacje ze środków finansowych Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, zgodnie z listą przedsięwzięć priorytetowych, określane są na każdy rok.

Na liście przedsięwzięć priorytetowych planowanych do dofinansowania ze środków WFOŚiGW w Łodzi w ramach Priorytetu 2 Ochrona powierzchni ziemi uwzględniono realizację przedsięwzięć związanych z unieszkodliwianiem odpadów niebezpiecznych, w tym wyrobów zawierających azbest (działanie 2.4).

Beneficjentami wsparcia w ramach dofinansowania usuwania wyrobów zawierających azbest przez WFOŚiGW w Łodzi mogą być:

1. Osoby prawne,
2. Gminy lub powiaty,
3. Spółdzielnie mieszkaniowe,
4. Osoby fizyczne.

Wojewódzki Fundusz oferuje wsparcie finansowe następujących projektów:

1. Likwidacji pokryć dachowych z płyt azbestowo-cementowych na budynkach,
2. Rozbiórki budynków z płyt azbestowo-cementowych,
3. Likwidacji skutków wichur, w tym usuwania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest,
4. Wwymiany sieci wodociągowej z rur azbestowo-cementowych na rury PCV,
5. Zakupu samochodów do transportu ładunków niebezpiecznych zawierających azbest.

W ramach zadań związanych z usuwaniem azbestu dofinansowywane są koszty dotyczące demontażu, transportu oraz unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest. Fundusz nie pokrywa kosztów zakupu nowych materiałów (np. zakupu nowego pokrycia dachowego).

W zakresie usuwania azbestu Fundusz oferuje wsparcie finansowe w formie pożyczek i dotacji. W przypadku osób fizycznych jedyną formą dofinansowania jest dopłata do oprocentowania kredytu udzielonego przez bank współpracujący z Funduszem. Dopłata do oprocentowania kredytu podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym.

Fundusz udziela pomocy finansowej w następującej wysokości:

- 1) do 90% całkowitego kosztu zadania w przypadku pożyczki,
- 2) do 40% całkowitego kosztu zadania w przypadku dotacji w sytuacji gdy przedsięwzięcie jest współfinansowane ze środków Unii Europejskiej lub Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- 3) do 80% kosztu całego zadania w przypadku kredytu z dopłatą do odsetek WFOŚiGW w Łodzi.

Fundusz nie udziela dofinansowania na zadania zakończone.

Ustawa z dnia 20 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw przekształca Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w państwową osobę prawną, a Wojewódzki Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki wodnej w samorządowe osoby prawne. Ustawa wprowadza usystematyzowanie katalogu celów

z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej, na które będą przeznaczane środki przekształconych NFOŚiGW oraz WFOŚiGW. Określa też struktury przekształconych organów, ich zadania i kompetencje, a także zasady gospodarki finansowej. Nowelizacja ustawy zakłada ponadto uzupełnienie katalogu form dofinansowania celów z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz zastąpienie systemu subfunduszy w NFOŚiGW systemem zobowiązań wieloletnich.

Ustawa z dnia 20 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Prawo ochrony środowiska oraz niektórych innych ustaw likwiduje powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, których środkami dysponują odpowiednio starostowie i wójtowie (burmistrzowie lub prezydenci miast).

Od 1 stycznia 2010 r. dotychczasowe tytuły przychodów gminnych i powiatowych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej z tytułu opłat i kar – w dotychczasowych proporcjach – stanowią dochody budżetów gmin i powiatów. Podobnie należności i zobowiązania funduszy stają się należnościami i zobowiązaniami budżetów powiatów albo budżetów gmin.

Zmiana formy prawno-organizacyjnej NFOŚiGW oraz WFOŚiGW, a także likwidacja funduszy powiatowych i gminnych jest uzasadniona uwzględnieniem w katalogu form prawno-organizacyjnych jednostek sektora finansów publicznych określonym w ustawie z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, wyłącznie państwowych funduszy celowych pozbawionych osobowości prawnej.

Według znowelizowanych przepisów ustawy – Prawo ochrony środowiska środki pieniężne zgromadzone na rachunkach bankowych dotychczasowych powiatowych funduszy i gminnych funduszy oraz odzyskane należności pomniejszone o zobowiązania funduszy, powiaty i gminy obowiązane są przeznaczyć na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w zakresie określonym w ustawie, w wysokości nie mniejszej niż kwota wpływów z tytułu opłat i kar środowiskowych, stanowiących dochody budżetów powiatów i gmin.

Bank Ochrony Środowiska S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym specjalizującym się w finansowaniu przedsięwzięć proekologicznych. BOŚ współpracuje z polskimi i zagranicznymi instytucjami finansowymi, w tym funduszami i fundacjami działającymi na rzecz ochrony środowiska. Dzięki temu oferuje szeroką gamę kredytów. Zadania z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest mogą być finansowane poprzez udzielanie następujących rodzajów kredytów:

2) kredyty preferencyjne z dopłatami z Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej do oprocentowania, charakteryzujące się m.in. niższym od komercyjnego

oprocentowaniem i możliwością uzyskania karencji w spłacie kapitału. Warunki udzielania tych kredytów są zróżnicowane, określone w umowie przez konkretny WFOŚiGW (przedsięwzięcie musi wpisywać się w listę priorytetów funduszu);

3) kredyty komercyjne ze środków banków zagranicznych - linia KfW5 (Kreditanstalt für Wiederaufbau) oraz ze środków banku, w tym w ramach porozumień BOŚ ze sprzedawcami i dystrybutorami wyrobów służących ochronie środowiska.

BOŚ udziela kredytów pod warunkiem prowadzenia prac zgodnie z wymogami prawa na podstawie umowy cywilnoprawnej określającej warunki dofinansowania podmiotom, które udokumentowały wymierny efekt ekologiczno-rzeczowy oraz posiadają zdolność do zaciągania zobowiązań finansowych, a także ustanowiono odpowiednie formy zabezpieczenia spłaty kredytu.

BOŚ Oddział w Łodzi współpracuje z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w zakresie preferencyjnego kredytowania inwestycji polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest i realizowanych na terenie województwa łódzkiego. Umowa została zawarta na czas nieokreślony.

Przedmiotem kredytowania są działania związane z unieszkodliwianiem azbestu (demontaż, transport i składowanie) ujętych w programach gospodarki odpadami na terenie województwa łódzkiego.

Warunki kredytowania:

- 1) oprocentowanie: zmienne [0,85 srw],
- 2) kwota kredytu: do 80% kosztów kwalifikowanych zadania,
- 3) okres kredytowania:
 - do 5 lat - dla osób fizycznych;
 - do 8 lat - dla pozostałych wnioskodawców;
 - do 15 lat - dla podmiotów, które wystąpiły o przyznanie dopłaty do kredytu przeznaczonego na pokrycie krajowego wkładu własnego przy realizacji zadań finansowanych z udziałem bezzwrotnych środków pochodzących z UE lub innych funduszy zagranicznych
- 4) okres karencji: do 18 miesięcy od daty zawarcia umowy kredytowej, lecz nie więcej niż 6 miesięcy od daty zakończenia zadania.

Źródła zagraniczne finansowania ochrony środowiska to głównie fundusze unijne. Do roku 2013 pomoc finansowa z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej będzie przyznawana w Polsce w ramach poszczególnych programów pomocowych (tzw. programów operacyjnych), stanowiących

narzędzia realizacji Narodowej Strategii Spójności. W zależności od rodzaju programu, beneficjentami mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, podmioty świadczące usługi z zakresu zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego posiadające osobowość prawną, spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, gminy wiejskie, miejsko-wiejskie i miejskie, młodzi rolnicy, rolnicy podejmujący działalność nierolniczą.

Usuwanie azbestu i wyrobów zawierających azbest w latach 2010-2013 może być wspierane ze środków unijnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego. W RPO Województwa Łódzkiego istnieje możliwość sfinansowania inwestycji związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu w II osi priorytetowej w ramach Działania II.2 Gospodarka odpadami.

Beneficjentami w ramach działania II.2 Gospodarka odpadami mogą być:

- 1) jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki i stowarzyszenia,
- 2) jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- 3) jednostki organizacyjne administracji rządowej,
- 4) podmioty wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jst,
- 5) spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS, 6. przedsiębiorcy (spółki komunalne, MŚP).

W ramach działania II.2 Gospodarka odpadami przewiduje się wsparcie przedsięwzięć polegających na usuwaniu z budynków mieszkalnych, gospodarczych lub użyteczności publicznej elementów zawierających azbest oraz ich unieszkodliwieniu. Beneficjent powinien zlecić wyspecjalizowanej firmie usuwanie azbestu, pakowanie i jego transport na składowisko oraz pokrycie części kosztów (w określonej wysokości) jakie zostały poniesione przez firmę. Osoby fizyczne (właściciele budynków) we własnym zakresie będą pokrywały koszt zastąpienia usuniętych elementów innymi materiałami.

W ramach RPO Województwa Łódzkiego możliwą formą wsparcia jest pomoc bezzwrotna (dotacja), która beneficjentowi przekazywana będzie w formie zaliczek (w przypadku jst) i refundacji (w przypadku pozostałych beneficjentów) części lub całości wydatków kwalifikowanych.

Przedsięwzięcia w zakresie usuwania azbestu i jego unieszkodliwiania realizowane w ramach działania II.2 Gospodarka odpadami muszą być:

1) spójne z celami aktualnie obowiązującego wojewódzkiego programu ochrony środowiska,

2) spójne z aktualnie obowiązującym wojewódzkim planem gospodarki odpadami,

3) spójne z programem działań w zakresie usuwania azbestu opracowanym dla obszaru, na którym realizowany jest projekt.

Dodatkowo wymagane będzie wykonanie przez Beneficjenta inwentaryzacji ilości, stanu i miejsca występowania azbestu planowanego do usunięcia, a także jego dokładne rozliczenie po usunięciu.

Maksymalny poziom dofinansowania ze środków wspólnotowych, tj. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi 85% wydatków kwalifikowalnych projektu. W przypadku projektów objętych pomocą publiczną, maksymalny udział środków UE będzie stanowił 85% wartości dofinansowania otrzymanego z RPO Województwa Łódzkiego przy założeniu, że pozostałe 15% wartości wsparcia zostanie sfinansowane ze środków budżetu państwa.

Projekty z zakresu remontów lub przebudowy budynków mogą dotyczyć renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, renowacji lub adaptacji budynków na cele mieszkaniowe, modernizacji gospodarstw rolnych, a także działań w zakresie ułatwiania startu młodym rolnikom, różnicowania działalności w kierunku nierolniczym, odnowę i rozwój wsi. Wsparcie udzielane jest w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

10. SPOSÓB MONITORINGU I OCENY WDRAŻANIA PROGRAMU

Władze gminne odpowiadają za wdrożenie systemu zawartego w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest” i są zobowiązane do monitorowania zmian w zakresie występowania wyrobów zawierających azbest na terenie gminy. Monitorowanie realizacji programu umożliwia ocenę prawidłowości i efektywności działań. Monitoring usuwania wyrobów zawierających azbest polega na działaniach organizacyjno-kontrolnych prowadzonych w oparciu o marszałka, starostę i wójta. Monitoring realizacji zadań Programu obejmuje gromadzenie, przetwarzanie i rozpowszechnianie informacji o usuwaniu azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności dotyczących:

1) ilości usuniętych wyrobów zawierających azbest oraz wytworzonych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest;

2) ilości składowanych odpadów zawierających azbest;

3) lokalizacji istniejących i planowanych składowisk odpadów zawierających azbest i ich pojemności oraz stopnia wykorzystania;

4) ilości i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest i ich lokalizacji na terenie gmin;

5) przedsiębiorstw posiadających uprawnienia do bezpiecznego usuwania azbestu;

6) liczby osób pracujących w kontakcie z azbestem;

7) liczby pracowników przeszkolonych do pracy w kontakcie z azbestem;

8) podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego inicjatyw w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest;

9) usytuowania miejsc o wysokim stężeniu włókien azbestu w powietrzu;

10) ewidencjonowania zmian legislacyjnych dotyczących problematyki azbestowej.

Do czasu wdrożenia Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoring Programu będzie prowadzony z wykorzystaniem dotychczasowych systemów, tj.:

- wojewódzkiej bazy danych wyrobów i odpadów zawierających azbest (WBDA) zamieszczonej na stronie www.bazaazbestowa.pl, przygotowanej i prowadzonej na zlecenie Ministerstwa Gospodarki, zawierającej zbiór informacji o wyrobach zawierających azbest:

- elektronicznego systemu zbierania, agregowania i przekazywania danych związanych z problematyką azbestową zamieszczonego na stronie: <http://azbest.ceramika.agh.edu.pl>.

Wdrożenie Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest spowoduje ujednolicenie systemów monitoringowych i połączenie ich w jeden wspólnie działający system. Dane dotychczas zebrane powinny stanowić dane wejściowe do Elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest. Sprawozdania oraz dane liczbowe zbierane drogą elektroniczną – stosownie do przyjętego systemu informatycznego – będą wykorzystywane do opracowania potrzebnych analiz i ocen, pozwalających na formułowanie właściwych wniosków dotyczących dalszej realizacji zadań Programu. Monitoring będzie prowadzony systematycznie przez cały okres realizacji zadań Programu.

Organem odpowiedzialnym za monitoring i koordynację realizacji Programu na poziomie lokalnym jest samorząd gminny poprzez:

1) gromadzenie przez wójta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;

2) przygotowywanie i aktualizacja programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;

3) organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;

4) organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie;

5) inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;

6) współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;

7) współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;

8) współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu;

9) współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

11. WYKORZYSTANE MATERIAŁY I ŹRÓDŁA INFORMACJI

1. „Plan gospodarki odpadami dla Gminy Żarnów”, 2008 r.

2. „Program ochrony środowiska dla Gminy Żarnów”.

3. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010 (strona internetowa Ministerstwa Środowiska <http://www.mos.gov.pl>).

4. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”, 2009 r.

5. Poradnik finansowanie usuwania azbestu ze środków krajowych i unijnych w latach 2009-2013, 2009 r.

6. „Plan gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2011 (z uwzględnieniem lat 2012 – 2015)”, 2007 r.

7. Wyniki przeprowadzonej inwentaryzacji obiektów na terenie gminy Żarnów, 2010 r.
8. Informacje uzyskane w Urzędzie Gminy Żarnów, 2010 r.,
9. GUS: Dane statystyczne [strona internetowa <http://www.stat.gov.pl>].
10. Obowiązujące przepisy prawa polskiego w zakresie ochrony środowiska.